

PRESUDA SUDA

2. veljače 1989.(*)

„Turisti kao primatelji usluga – Pravo na odštetu nakon napada”

U predmetu C-186/87,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio Commission d'indemnisation des victimes d'infraction (Francuska) pri tribunal de grande instance Paris (Okružni sud u Parizu), u postupku koji se vodi pred tim sudom između

Iana Williama Cowana

i

Trésor public,

o tumačenju zabrane diskriminacije posebno utvrđene u članku 7. Ugovora o EEZ-u,

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, T. Koopmans, R. Joliet i T. F. O'Higgins, predsjednici vijeća, Sir Gordon Slynn, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias i M. Díez de Velasco, suci,

nezavisni odvjetnik: C. O. Lenz,

tajnik: J. A. Pompe, zamjenik tajnika,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za I. W. Cowana, tužitelja u glavnom postupku, M. Renouf, P. Jenkinson i L. Misson, odvjetnici,
- za Trésor public, tuženika u glavnom postupku, u pisanom postupku agent francuske vlade G. Guillaume, direktor za pravne poslove u Ministarstvu vanjskih poslova, uz asistenciju M. Giacominija, tajnika za vanjske poslove u istom ministarstvu, u svojstvu zamjenika agenta, i u usmenom postupku M. Giacominija, uz asistenciju M. Baconnina, stručnjaka,
- za Komisiju Europskih zajednica, J. Amphoux, pravni savjetnik, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu dopunjen nakon usmenog postupka održanog 13. listopada 1988.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 6. prosinca 1988.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 5. lipnja 1987., koje je Sud zaprimio 16. lipnja 1987., Commission d'indemnisation des victimes d'infraction (Komisija za naknadu štete žrtvama kažnjivih djela) pri tribunal de grande instance Paris (Okružni sud u Parizu) uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u prethodno pitanje o tumačenju zabrane diskriminacije utvrđene u članku 7. Ugovora kako bi mogao ocijeniti je li odredba francuskog code de procédure pénale (Zakonik o kaznenom postupku) spojiva s pravom Zajednice.
- 2 To je pitanje postavljeno u okviru spora između francuskog Trésor public (Riznica) i I. W. Cowana, britanskog državljanina, u vezi s odštetom za ozljedu koja je posljedica nasilnog napada koji je potonji tijekom svojeg kratkog boravka u Parizu pretrpio na izlazu iz postaje podzemne željeznice.
- 3 Budući da počinitelje napada nije bilo moguće identificirati, I. W. Cowan podnio je Commission d'indemnisation des victimes d'infraction pri tribunal de grande instance Paris (Okružni sud u Parizu) zahtjev za odštetu u skladu s člankom 706-3. Zakonika o kaznenom postupku. Tom se odredbom omogućuje, među ostalim, dobivanje odštete od države kad žrtva napada koji je rezultirao fizičkom ozljedom s posljedicama određene težine ne može dobiti učinkovitu i odgovarajuću odštetu ni iz jednog drugog izvora.
- 4 Pravni službenik Riznice tvrdio je pred Commission d'indemnisation da I. W. Cowan nije ispunio uvjete za dobivanje prethodno navedene odštete koji su propisani člankom 706-15. Zakonika o kaznenom postupku. U skladu s tom odredbom predmetnu odštetu mogu primiti samo

„Osobe koje su francuski državljeni ili strani državljeni koji dokažu:

- da su državljeni države koja je s Francuskom sklopila uzajamni sporazum o primjeni navedenih odredaba i da ispunjavaju uvjete utvrđene u tom sporazumu; ili

- da su nositelji boravišne iskaznice” [neslužbeni prijevod]
- 5 I. W. Cowan zatim se pozvao na zabranu diskriminacije koja je posebno utvrđena u članku 7. Ugovora o EEZ-u. Tvrđio je da su prethodno navedeni uvjeti diskriminirajući te da se njima turiste sprječava da slobodno odu u drugu državu članicu kako bi tamo primili usluge. Predstavnik Riznice i ministère public odgovorili su da se u skladu sa spornim pravilima prema stranim rezidentima postupa jednako kao i prema vlastitim državljanima te da je razlikovanje njihove situacije od situacije turista spojivo s pravom

Zajednice, prema kojem boravak državljanina jedne države članice u drugoj državi članici podliježe različitim uvjetima ovisno o njegovu trajanju.

- 6 U tim okolnostima Commission d'indemnisation smatrao je da je za ocjenu spojivosti spornog teksta s Ugovorom potrebno tumačenje pravila Zajednice s obzirom na bitne zahtjeve i ciljeve prava Zajednice te je stoga prekinuo postupak i uputio Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Jesu li odredbe članka 706-15. Zakonika o kaznenom postupku, kojim su uređeni slučajevi u kojima strani državljanin koji je žrtva kaznenog djela u Francuskoj može dobiti odštetu od francuske države, spojive sa zabranom diskriminacije koja je posebno navedena u članku 7. Ugovora o EEZ-u?“

- 7 Za potpuniji prikaz činjeničnog stanja u glavnom postupku, tijeka postupka i očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se navode samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje presude Suda.
- 8 Prethodnim pitanjem u biti se pita sprječava li se zabranom diskriminacije koja je posebno utvrđena u članku 7. Ugovora o EEZ-u državu članicu da u pogledu osoba koje se nalaze u situaciji koja je uređena pravom Zajednice dodjelu odštete države za štetu nanesenu žrtvi napada u toj državi koji je rezultirao fizičkom ozljedom uvjetuje time da je žrtva nositelj boravišne iskaznice ili da je državljanin zemlje koja je s tom državom članicom sklopila uzajamni sporazum.
- 9 Na početku valja podsjetiti da je člankom 7. prvim stavkom Ugovora predviđeno da „[u]nutar područja primjene ovog Ugovora i ne dovodeći u pitanje bilo koju njegovu posebnu odredbu, zabranjena je svaka diskriminacija na temelju državljanstva“. [neslužbeni prijevod] Tim su tekstom utvrđeni sadržaj i područje primjene zabrane diskriminacije.

Sadržaj zabrane diskriminacije

- 10 Zabranom „svake diskriminacije na temelju državljanstva“ člankom 7. Ugovora zahtijeva se da se prema osobama koje se nalaze u situaciji koja je uređena pravom Zajednice potpuno jednakost postupa kao prema državljanima države članice. U mjeri u kojoj je to načelo primjenjivo, ono se protivi tome da država članica dodjelu prava takvoj osobi uvjetuje njezinim boravištem na državnom području ako taj uvjet ne nameće vlastitim državljanima.
- 11 Isto tako valja naglasiti da je pravo na jednakost postupanja dodijeljeno izravno pravom Zajednice i stoga se ne može uvjetovati time da tijela relevantne države članice izdaju u tom smislu odgovarajuću potvrdu (vidjeti u tom pogledu presudu od 3. srpnja 1980., Pieck, 157/79, Zb. 1980, str. 2171.).
- 12 Naposljetku valja podsjetiti, kao što je Sud prvi put naveo u svojoj presudi od 22. lipnja 1972. (Frilli, 1/72, Zb. 1972, str. 457.), da se pravo na jednakost postupanje koje je utvrđeno pravom Zajednice ne može uvjetovati postojanjem uzajamnog sporazuma između relevantne države članice i zemlje čiji je dotična osoba državljanin.

13 Iz navedenoga proizlazi da se, u mjeri u kojoj je načelo zabrane diskriminacije primjenjivo, ono protivi tome da država članica dodjelu prava osobi koja se nalazi u situaciji koja je uređena pravom Zajednice uvjetuje time da je ta osoba nositelj boravišne iskaznice ili državljanin zemlje koja je s tom državom članicom sklopila uzajamni sporazum.

Područje primjene zabrane diskriminacije

- 14 U skladu s člankom 7. Ugovora zabrana diskriminacije primjenjuje se „[u]nutar područja primjene ovog Ugovora” i „ne dovodeći u pitanje bilo koju njegovu posebnu odredbu”. Tim se izrazom u članku 7. osobito upućuje na druge odredbe Ugovora u kojima se primjena općeg načela utvrđenog u tom članku konkretizira u pogledu posebnih situacija. Primjeri su odredbe o slobodnom kretanju radnika, pravo poslovnog nastana i pravo pružanja usluga.
- 15 S tim u vezi Sud je u svojoj presudi od 31. siječnja 1984. (Luisi i Carbone, 286/82 i 26/83, Zb., str. 377.) utvrdio da, s jedne strane, sloboda pružanja usluga uključuje slobodu primateljā usluga da odu u drugu državu članicu kako bi se ondje koristili uslugama neometani ograničenjima i, s druge strane, da se turiste, među ostalim, mora smatrati primateljima usluga.
- 16 Francuska vlada pred Sudom je tvrdila da se u skladu s trenutačnim stanjem prava Zajednice primatelj usluga ne može pozvati na zabranu diskriminacije u mjeri u kojoj se predmetnim nacionalnim zakonodavstvom ne stvara nikakva prepreka slobodi kretanja. Odredbom kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku ne nameće se u tom pogledu nikakva ograničenja. Osim toga, ona se odnosi na pravo koje je izraz načela nacionalne solidarnosti. Takvo pravo podrazumijeva užu vezu s državom od prava primatelja usluga i stoga se može ograničiti na osobe koje su državljeni te države ili strani državljeni koji borave na njezinu državnom području.
- 17 Ta se argumentacija ne može prihvati. Kad se pravom Zajednice fizičkoj osobi jamči sloboda odlaska u drugu državu članicu, zaštita te osobe od šteta u predmetnoj državi članici, na istom temelju koji vrijedi za državljane i osobe koje borave u toj državi, neminovna je posljedica takve slobode kretanja. Iz navedenoga proizlazi da se zabrana diskriminacije primjenjuje na primatelje usluge u smislu Ugovora u pogledu zaštite od rizika napada i prava na dobivanje financijske odštete koja je predviđena nacionalnim pravom u slučaju realizacije rizika. Činjenicom da predmetnu odštetu financira Trésor public ne može se izmijeniti režim zaštite prava zajamčenih Ugovorom.
- 18 Francuska vlada tvrdila je i da odšteta kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku ne podliježe zabrani diskriminacije jer je obuhvaćena pravom kaznenog postupka, koje ne pripada u područje primjene Ugovora.
- 19 U tom pogledu valja podsjetiti da iako su u načelu kazneno zakonodavstvo i pravila kaznenog postupka, u koje pripada i sporna nacionalna odredba, pitanja u nadležnosti država članica, prema ustaljenoj sudske praksi (vidjeti, među ostalim, presudu od 11. studenoga 1981., Casati, 203/80, Zb., str. 2595.). Zajednica utvrđuje određena ograničenja njihovih ovlasti. Takvim zakonodavnim odredbama ne smiju se diskriminirati osobe kojima je pravom Zajednice dodijeljeno pravo na jednakost postupanje niti ograničiti temeljne slobode zajamčene pravom Zajednice.

20 Iz svega navedenoga proizlazi da na prethodno pitanje valja odgovoriti da zabranu diskriminacije koja je posebno utvrđena člankom 7. Ugovora o EEZ-u treba tumačiti u smislu da u pogledu osoba čija je sloboda putovanja u državu članicu, osobito kao primatelja usluga, zajamčena pravom Zajednice ta država ne može dodjelu odštete države za štetu nanesenu žrtvi napada u toj državi koji je rezultirao fizičkom ozljedom uvjetovati time da je žrtva nositelj boravišne iskaznice ili da je državljanin zemlje koja je s tom državom članicom sklopila uzajamni sporazum.

Troškovi

21 Troškovi francuske vlade i Komisije, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je суду da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenoga,

SUD,

odlučujući o pitanju koje mu je rješenjem od 5. lipnja 1987. uputio Commission d'indemnisation des victimes d'infraction pri tribunal de grande instance Paris (Okružni sud u Parizu) odlučuje:

Zabranu diskriminacije koja je posebno utvrđena člankom 7. Ugovora o EEZ-u treba tumačiti u smislu da u pogledu osoba čija je sloboda putovanja u državu članicu, osobito kao primatelja usluga, zajamčena pravom Zajednice ta država ne može dodjelu odštete države za štetu nanesenu žrtvi napada u toj državi koji je rezultirao fizičkom ozljedom uvjetovati time da je žrtva nositelj boravišne iskaznice ili da je državljanin zemlje koja je s tom državom članicom sklopila uzajamni sporazum.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 2. veljače 1989.

[Potpisi]

* Jezik postupka: francuski